

**Spelare
Ledare
Föräldrar**

Tävla tillsammans

Ett studiematerial om ledares, föräldrars och domares påverkan i barn och ungdomars lagidrottande.

Tävla
tillsammans

Vuxenpåverkan inom
ungas lagidrottande

© Erik Andersson, 2021

Västra Götaland

Studieplan

Materialet vänder sig till lärgruppen som träffas för att utvecklas i hur vuxna påverkar barn och unga inom lagidrotter.

För att räknas som en lärgrupp ska följande uppfyllas:

- Det ska finnas en inriktning/ett tema.
- Det ska finnas en av RF-SISU godkänd lärgruppsledare.
- Det ska finnas en dokumentation av lärgruppens planering och ett lärande material som alla deltagare har tillgång till.
- Det ska föras kontinuerlig närvaro av deltagarna.
- Minst tre deltagare inklusive lärgruppsledaren ska delta vid sammankomsten och deltagaren ska ha varit närvarande minst en gång vid de tre första sammankomsterna.
- Lärgruppen ska pågå under minst en utbildningstimme (45 minuter)
- Lärgruppen ska domineras av studier, minst 75 procent av tiden, men kan innehålla praktik av metodiska och/eller pedagogiska skäl.
- Studiebesök och expertmedverkan kan tillföra lärgruppen värdefull kunskap och vidga perspektiven.
- Samverkan med annan lärgrupp högst 70 procent av tiden kan ske.

RF-SISU Västra Götaland är en stödorganisation under Riksidrottsförbundet och SISU Idrottsutbildarna. RF-SISU Västra Götalands uppdrag är att stödja, företräda, samordna, utveckla, bilda och utbilda idrottsföreningar och specialdistriktsförbund. Vi har två tydliga uppdrag: Idrott och Folkbildning.

Vi arbetar för att stimulera människors lärande, stärka engagemanget och utveckla idrottens verksamhet. Vi samverkar med den lokala idrottsföreningen genom dess styrelse, ledare, ungdomar, aktiva, föräldrar etc. Detta innebär att utifrån de behov som finns i föreningen ges möjlighet för bildning, utbildning och utveckling med folkbildningens metoder.

Västergötlands Fotbollförbund bildades 1918 i Falköping. Vårt huvudmål är att organisera en föreningsverksamhet, så att var och en som vill spela fotboll kan göra det under ordnade förhållanden samt enligt gällande regler och bestämmelser.

Tävla tillsammans

Ett studiematerial som är framtaget av Erik Andersson 2021 i samarbete med RF-SISU Västra Götaland och Västergötlands Fotbollförbund.

© Erik Andersson

Tryckoriginal: RF-SISU Västra Götaland, Ingela Gustavsson

Foto: Bildbyrå

Spelare, ledare och föräldrar

Tävla tillsammans. Vuxenpåverkan inom ungas lagidrottande.

Vad går barn och ungdomars tävlingsidrottande ut på egentligen? Konkurrera och vinna? Tävla och ha roligt? Lära sig och utvecklas? Bli hälsosamma respektfulla individer och samhällsmedlemmar?

Det viktigaste för barn och ungdomar, enligt dem själva, är att få känna att de utvecklas och gillar idrotten, att de trivs, har kul, känner glädje, välbehag och gemenskap. Att få spela tillsammans med sina kamrater och att trivas är viktigare än att vinna. Därmed inte sagt att det inte är viktigt att tävla! Tävling är idrottens livsnerv. Det ger idrotten mening och riktning och utgör en viktig lärandeprocess. Vilket ansvar har då vuxna för att möjliggöra en trygg, meningsfull, lärorik och utvecklande tävling för alla barn och ungdomar?

Vuxna är betydelsefulla påverkansagenter som måste lära känna sin påverkan. Ledares, föräldrars och domares handlingar påverka hur barn och ungdomar är mot varandra, vad som görs möjligt att lära, vad som värderas som värdefullt och vem/vilka som värderas och behandlas som värdefulla. Inom idrotten har därför vuxna huvudansvaret för att skapa en trivsamt och god utbildningsverksamhet för alla barn och ungdomar.

Hur väl barn och ungdomar trivs, lär sig och utvecklas inom tävlingsidrottandet avgörs av verksamhetens pedagogiska kvalitet. Det vill säga vilka förutsättningar det finns för att delta, känna social trygghet och glädje, få stöd att lära sig, känna meningsfullhet, berikas, utvecklas och växa som individ och idrottare. Vuxna behöver aktivt skydda och visa omsorg om barn och ungdomar och samtidigt skapa utrymme för självständighet och respektera dem som egna individer.

Vuxna har ansvar att måna allas lika värde, outtröttligt ingripa och engagerat bjuda motstånd mot alla former av diskriminering, våld, kränkningar och bestraffningar (artikel 2) och värna barnets bästa nu och i framtiden (artikel 3). Barnen ska känna sig trygga och ges likvärdiga möjligheter att lära sig och utvecklas (artikel 6) och bidra med egna idéer, tankar, åsikter och delta i beslutsfattande processer (artikel 12). Det vill säga, vuxna bör tillsammans aktivt agera i enlighet med de fyra grundprinciperna (artikel 2, 3, 6 och 12) i konventionen om barnets rättigheter. Särskilt viktigt att komma ihåg är då följande: mänskliga rättigheter är inte villkorade, varken med uppföranden, prestationer eller kompetens – mänskliga rättigheter tillerkänns människor för att de är människor.

Med utgångspunkt i boken *Tävla tillsammans (2020)* och studiematerialet får du möjlighet att tillsammans med andra öka förståelsen och kunskapen kring vuxnas påverkan, vad som kanske är unikt i ert lag eller förening och vad ni kan göra för att skapa en god utbildningsverksamhet för alla barn och ungdomar i samband med tävling.

Syftet med hela studiematerialet är att:

- I) öka kunskapen och medvetenheten om hur barn och ungdomars tävling kan bli en central del av den idrottsliga utbildningen med barnets rättigheter som grund,
- II) bidra till ledares, föräldrars och domares pedagogiska kunnighet inom barn och ungdomars tävlingsidrottande samt
- III) bidra med verktyg som kan göra tävling till en rolig, trygg, lärorik och utvecklande aktivitet för alla deltagare.

Studiematerialet bygger på boken *Tävla tillsammans (2020)* och består av sex delar:

- Tävla tillsammans – en studiehandledning
- Tävla tillsammans – för ledare
- Tävla tillsammans – för föräldrar
- Tävla tillsammans – för domare
- Tävla tillsammans – för spelare, ledare och föräldrar
- Tävla tillsammans – för föreningar

De fem foldrarna för de olika målgrupperna bygger på boken och studiehandledningen. Studiematerialet bör därför användas under ledning av någon som är insatt i boken och studiehandledningen. Studiematerialet är tänkt att användas i relation till varje verksamhets unika behov och förutsättningar i såväl förebyggande, som åtgärdande och utvecklande syfte. Det är således inte en traditionell steg- och modulsvis upplagd utbildning. Studiematerialet är tänkt att fungera självinstruerande, engagerande, utmanande, konkret och uppmuntra till att undersöka och lära i och av den egna verksamheten.

Välj en eller ett par uppgifter till varje utbildningstillfälle baserat på verksamhetens/gruppens behov av lärande och utveckling och genomför dem i en valfri och lämplig ordning. Flera av foldrarna introduceras med en kortare film som tillsammans med en introduktionsföreläsning av Erik Andersson ger en god grund för att komma igång. De pedagogiska metoderna som det hänvisas till i denna folder finns beskrivna i foldern *Tävla tillsammans – studiehandledning*.

Foldern vänder sig till spelare, ledare och föräldrar som kan arbeta tillsammans med uppgifterna. Vissa uppgifter kan vara svåra för yngre barn att genomföra och kräver därför viss omformulering/anpassning, mer aktivt stöd och ledning av vuxna och utbildaren.

Betydelsen av att tillsammans skapa en god utbildningsmiljö

När barn och ungdomar i åldern upp till 18 år tillfrågas om vad de tycker är viktigt inom sin idrott, oavsett om det är på gräsrotsnivå eller inom elitverksamheter, så säger de att det viktigaste är att få känna att de:

- utvecklas och gillar sporten
- lyckas, trivs och har kul
- finner välbehag och gemenskap

Att ha roligt, att få vara med sina kamrater och kämpa hårt tillsammans samt känna att man utvecklas som idrottare är betydligt viktigare än att vinna matchen eller tillfredsställa vuxnas intressen. Att ha 'roligt' är en nyckelfaktor för att unga ska fortsätta inom idrotten. För att det ska vara roligt är det viktigaste att vara en god och sportslig idrottare, att göra sitt bästa och att coachningen är positiv och utvecklande.

Barn och ungdomar hamnar lätt i en utsatt position i vilken de är beroende av vuxnas vilja och kunskaper. Barn och ungdomars perspektiv, erfarenheter, upplevelser, känslor och önskningar kan då ha svårt att få plats. Med risk för att vi får en barn- och ungdomsidrott som i huvudsak bedrivs utifrån vuxnas intressen och målbilder utan att ta hänsyn till vad idrottsutövarna – de unga – själva behöver, vill och kan. Vuxnas förhållningssätt är alltså avgörande för individens och lagets välmående, lärande och utveckling.

När barn och ungdomars tävlingar är pedagogiska ges alla likvärdiga förutsättningar att delta och känna social trygghet och glädje. Alla ges stöd att lära sig, känna meningsfullhet, utvecklas och växa som individer och idrottare. Att se individens deltagande i match som en mänsklig rättighet till utbildning är inte bara viktigt för varje spelares idrottsliga lärande och utveckling, det är också en nödvändighet för idrottens fortlevnad och utveckling. Att verka för en pedagogisk verksamhet är angeläget. Det är ett gemensamt ansvar för ledare, föräldrar och spelare.

Baserat på forskning vet vi att Likvärdighet, Lek och Lärande (Matchens 3L) utgör de tre viktigaste principerna för att möjliggöra för alla deltagare att lära, utvecklas och växa på ett önskvärt sätt när de tävlar. Tävling är en central del i den idrottsliga utbildningen. Det viktigaste är då själva genomförandet av tävlingen och lärandeprocessen, inte kortsiktiga matchresultat. I tävling bör alla barn och ungdomar ges samma chanser att lyckas, känna glädje och gemenskap och tillsammans göra sitt bästa för att försöka vinna och därmed tävla tillsammans! Det kan skapas goda förutsättningar för att tävla tillsammans genom att vuxna ger utrymme för barn och ungdomars perspektiv, fokuserar på lek och samarbete och prioriterar utbildningsprocessen och en respektfull tävlan.

Uppgift 1

Brevet från Martins pappa

Samtala!

A. Läs Brevet från Martins pappa (s. 180-182) högt gemensamt och använd Stafettpinnen.

B. Resonera gruppvis (3-5 deltagare/grupp) om händelsen och analysera den med hjälp av artiklarna för konventionen om barnets rättigheter (s. 51) modellen Matchens pedagogik (s. 191-194). Använd följande frågor i analysen:

Vilka artiklar (2, 3, 6, 12, 19 och 29) i konventionen om barnets rättigheter aktualiseras i händelsen och på vilket sätt?

Vad i ledarnas agerande hade behövt ändras för att göra Martins situation trygg, lärorik och utvecklande?

Vad i händelsen gör/gör inte tävlingen trygg, lärorik, glädjefull och utvecklande?

C. Utgå från händelsen och använd Rangordning. Utgå från följande fråga:

Vilka är de viktigaste målen för barn och ungdomars tävlingsidrottande?

Uppgift 2

Självständig och stöttad, instruerad och utskälld

Rollspel!

Använd *Rollspel: självständig och stöttad, instruerad och utskälld*.
Sätt dig in i någon annas position och se världen med nya ögon.

Rollfördelning: 2 spelare, 3 ledare eller 3 föräldrar.

Uppgift 3

Likvärdiga utbildnings- möjligheter?

Tävla!

Använd *Vem når högst?*

Uppgift 4

Hur ser det ut i vårt lag?

Denna uppgift syftar till att ge en bild av hur den sociala trivseln, delaktigheten samt möjligheterna till lärande och utveckling ser ut inom ett lag. Påståenden som används kan besvaras av spelare, ledare och föräldrar. Underlaget detta ger kan användas för att förändra och utveckla lagets verksamhet då det sammantaget bidrar till att synliggöra hur varje deltagare upplever ett antal av de viktigaste aspekterna i verksamheten.

Varje deltagare ska ta ställning till totalt 24 påståenden. Dessa påståenden är indelade i följande teman: **Gemenskap och trivsel**, **Delaktighet** samt **Lärande och utveckling**.

Varje tema kan med fördel avslutas med en öppen frågeställning där deltagaren får möjlighet att kommentera sina svar eller lägga till sådant den anser viktigt inom temat.

Deltagarna får välja på följande alternativ när de tar ställning till varje påstående: Stämmer aldrig (1) - Stämmer sällan (2) - Stämmer ibland (3) - Stämmer ofta (4) - Stämmer alltid (5) - Vet ej (0).

1. Gemenskap och trivsel

I vårt lag...

	1	2	3	4	5	0
	Stämmer aldrig				Stämmer alltid	Vet ej
1.1 är alla snälla mot varandra	☐	☐	☐	☐	☐	☐
1.2 har alla roligt tillsammans	☐	☐	☐	☐	☐	☐
1.2 bryr sig alla om varandra	☐	☐	☐	☐	☐	☐
1.4 uppmuntrar alla varandra	☐	☐	☐	☐	☐	☐
1.5 säger alla hej till varandra när vi ses	☐	☐	☐	☐	☐	☐
1.6 är ledarna glada och hjälpsamma	☐	☐	☐	☐	☐	☐
1.7 är föräldrarna glada och hjälpsamma	☐	☐	☐	☐	☐	☐
1.8 är ledarna och föräldrarna vänliga mot motståndare och domare	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Kommentarer:

När alla deltagare fyllt i påståendena och valt ett alternativ för varje påstående kan ett medelvärde räknas ut för helheten och för varje temaområde (använd värdet som anges för varje alternativ ovan). Medelvärdet ger en snabb skattning av hur lagets verksamhet upplevs av deltagarna.

Värdena ger också en riktning för vilka områden som ett eventuellt utvecklingsarbete inom laget bör fokusera på.

2. Delaktighet

I vårt lag...

	1 <i>Stämmer aldrig</i>	2	3	4	5 <i>Stämmer alltid</i>	0 <i>Ver ej</i>
2.1 får alla säga vad de tycker och tänker	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2.2 blir alla lyssnade på	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2.2 är det okej att tycka olika	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2.4 får alla vara med och bestämma	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2.5 följer vi det vi bestämt tillsammans	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2.6 frågar vi när vi inte förstår	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2.7 får alla spela lika mycket i matcherna	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2.8 hjälper alla till när det behövs	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Kommentarer:

3. Lärande och utveckling

I vårt lag...

	1 <i>Stämmer aldrig</i>	2	3	4	5 <i>Stämmer alltid</i>	0 <i>Ver ej</i>
3.1 får alla samma möjligheter att bli bättre	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3.2 får alla hjälp när det behövs	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3.3 gör alla sitt bästa	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3.4 får alla göra misstag	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3.5 är träningarna roliga och lärorika	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3.6 är det roligt och lärorikt att spela match	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3.7 hjälper ledarna oss att lyckas när vi spelar match	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3.8 hejar och applåderar föräldrarna när vi spelar match	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Kommentarer:

Uppgift 5

Vinna eller försvinna?

Så var säsongens första match spelad. Det var rena katastrofen.

Vi är två ledare som har hand om ett lag med tolv pojkar, nio stycken är 12 år och tre är 11 år. Vi har båda var sitt barn i laget.

Jag har varit med som ledare i snart fyra år. Under dessa år har killarna verkligen utvecklats i spelet, men en sak har vi aldrig lyckats ändra på i laget och för mig är nog detta det viktigaste. Det gäller upp-trädandet gentemot mot spelare i motståndarlaget, spelare i det egna laget och gentemot domaren som allt för ofta ställer till det för oss.

Det är gnäll och skäll på varandra så fort det går emot dem eller laget något. Det spelas fult och det sker medvetna försök att sätta dit motståndarlagets spelare. Det klagas på domaren och när det sker misstag är det alltid någon annans fel.

Vi ledare har upprepade gånger pratat om detta på träning, inför matcher och under matcher. Vi har tydligt talat om för spelarna att detta är helt oacceptabelt. Men det är som att de sluter sig, som att hålla vatten på en gås. De är inte alls mottagliga för det vi säger. Det är främst 3-4 spelare som är drivande och fler hänger på när det väl sätter igång. När dessa killar har fokus på rätt saker och verkligen anstränger sig och visar rätt inställning blir vi ett bra lag som spelar jämnt med lagen vi möter och detta gör situationen än mer frustrerande. Vi kan ju, om vi vill.

Imorgon tänker vi ha ett lagmöte och ta upp detta igen, men historiskt sett när vi provat detta har det varit ett steg fram och två tillbaka. Vad kan vi göra? Hur vänder vi på detta? Är väldigt tacksam för förslag då jag känner att min kompetens inte räcker till här. Detta är energikrävande och jag överväger skarpt att sluta som ledare om inte detta får en vändning snart.

Samtala!

A. Arbeta i par och analysera situationen med hjälp av de två tävlingslogikerna (*Vinst till varje pris och Respektfull tävlan*, s. 96-100) och *Delaktighetstypologin* (s. 39). Använd följande frågor som hjälp:

Vad i situationen kan kopplas till respektive tävlingslogik?

Vilken typ av delaktighet dominerar? Vilka troliga konsekvenser får detta?

B. Använd *Intressekonfliktens* olika ansikten.

C. Använd *Alternativa framtider*.

Uppgift 6

Tävla tillsammans

Samtala!

Använd *Ändrad uppfattning?*, *Stafettpippen* eller *Stora cafét* och behandla något av följande påståenden:

”Inne på en plan är alla lika mycket värda, och bedöms utifrån samma mall, oavsett var man kommer ifrån. Det är så idrottens vardag ser ut”.

”En glad spelare är en bra spelare”.

”Varje tävlingstillfälle är ett tillfälle för lärande!”

”Ofta när man tycker det är roligt att spela då bryr man sig inte om konsekvenserna. Det spelar ingen roll om vi misslyckas eller förlorar”.

”Vi ska vinna, men alla ska vara med”.

”Det viktigaste är att försöka vinna, inte att vinna”.

”Det är jämna matcher. Det är det som är det roligaste”.

Uppgift 7

Nystart!

Samtala!

Genomför *Resan till ett nytt lag/en ny förening*.

Västra Götaland

www.rfsisu.se/vastragotaland

 /rfsisuvg

 /rfsisuvg

 /rfsisuvg

